

De bodde bland samer

Under Jokkmokks marknad 2011 släpps Cristina och Tore Öbergs bok "De bodde bland samer" på Åttje museum. I den skildras byn Sjukksjokk från 1500-talet fram till 1968, från sameby och nybygge till en ödelagd by då stora delar av byn överdämdes.

Sjukksjokk gav namn åt det som från 1500-talet och lång tid framöver var Sveriges största sameby. Här låg en medeltida marknadsplats vid handelsleden mellan Luleå stad och Tysfjorden i Nordland. Här fanns det på tidigt 1800-tal också planer att bygga en masugn för att tillverka järn av malmen från Kvikkjokk och malmfälten. På 1830-talet försökte samerna Kärknokk och Klampik att inrätta nybygget Sjukksjokk, men de fick lämna platsen till förmån för en svensk nybyggare. Nybyggarna i sin tur blev tvungna att lämna platsen då Letsi kraftstation byggdes under 1960-talet.

En stor del av boken är baserad på den etnologiska undersökning som Riksantikvarieämbetet gjorde inför uppdämningen av älven, då fyra etnologer dokumenterade nybygget. Tore Öberg påbörjade arbetet med boken under nittioalet, ef-

Bildmaterialet i boken om Sjukksjokk är unikt och skildrar bland annat byggnader och vardagssysslor, som exempelvis höbärgning i Mittigården 1958. Foto: Olof Ekberg, Riksantikvarieämbetet.

ter att ha gjort en skrift om Sjukksjokk till Åttjes rapportserie, men det var först när bildmaterialet från 1958 hittades som skrivandet tog fart.

– Det togs 300 svartvita bilder sommaren 1958. Jag hade hittat en faktura som fotografen skickat så jag visst att de fanns, men inte var. Jag fick söka länge och först 2005 hittade jag bilderna i Nordiska museets arkiv, där de låg osorterade i en låda, berättar Tore Öberg.

Bilder säger mer än text och mest intressanta är bilder där människor gör något anser Tore, som tillsammans med Cristina intervjuat många personer under arbetet med boken.

– De som kanske tillfört mest är Maj och Evert Hansén. De upplevde själva hur det gick till då Sjukksjokkborna tvingades sälja. Det är både starkt och kontroversiellt. Samtidigt får man inte glömma att många kvinnor, däribland Hilda, Cristinas mormor, fick sitt första avlönade arbete tack vare utbyggnaden, menar Tore Öberg.

Landsfiskalens samlingar lade grunden till ett museum

Christina och Tore Öberg har också hittat material i landsfiskal Ströms arkiv-

samlingar, ärenden om tjuvjakt, juridiska uppdrag och bouppteckningar men också berättelser som Sjukksjokkborna Magnus Sundberg skrivit till Erland Ström. I boken beskrivs också landsfiskal Ströms intresse för samiska föremål, som han bland annat köpte vid bouppteckningar. Många Jokkmokksbor var kritiska och ansåg att han utnyttjade sin ställning för att komma åt föremål vilket ledde till att landsfiskalen kände sig illa behandlad. När han flyttade från Jokkmokk var hans önskan att samlingen skulle stanna i Jokkmokk. Tack vare en donation från Kempestiftelsen på 100 000 kronor kunde Ströms samling, som bestod av omkring 1 200 föremål, köpas in och den blev därmed grunden till det som i dag är Åttje museum. Med facit i hand är det tack vare landsfiskal Ström som de samiska föremålen finns kvar i kommunen. Utan hans samlariver skulle föremålen troligtvis ha varit spridda både inom och utom landets gränser.

Boksläpp och föreläsning med Tore och Cristina Öberg äger rum på Åttje museum under Jokkmokks marknad den 3 februari 2011.

Ljustrad lax.
Foto: Olof Ekberg, Riksantikvarieämbetet.

